

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 10 Jild 4
2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 10 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Муҳаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулов Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилевич – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пулатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирилар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Jale Özlem, Murodaliev Rakhmonali, Askarov Ollabergan</i> ABOUT ARCHAEOLOGICAL SURVEY IN TASHKENT REGION (2022)	9-17
<i>Хомиджонова Мафтунахон</i> АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ УСТРУШАНЫ, В ЧАСТНОСТИ БАСЕЙНА ЗААМИНСУ	18-26
<i>Nig'matullayev Ibrohim</i> SHIA JAMOALARINING MUQADDAS JOYLARI VA ZIYORATLARI	27-32
<i>Arslonbekov Nursulton</i> ZIYOVUDDINXON IBN ESHON BOBOXONNING ARAB MAMLAKATLARIDA BO'LGAN DASTLABKI SAFARI VA UNING NATIJALARI	33-36
<i>Nasirillayeva Nodirabegim</i> ABDULLA NOSIROVNING "TURON" KUTUBXONASIDAGI FAOILAYATI	37-42
<i>Tuyev Fazliddin</i> NAVOIY VILOYATIDA SOG'LIQNI SAQLASH BORASIDA O'ZARO TASHQI HAMKORLIK ALOQALARI	43-47
<i>Davlatova Shoir</i> TURKISTON SOVET AVTONOMIYASINING E'LON QILINISHI VA O'LKADA BOLSHEVIKLARNING BOSHQARUV TASHKILOTLARI	48-53
<i>Muminov Azizbek</i> TURIZM SOHASIDA EKOLOGIK BILIM VA EKOLOGIK MADANIYATNI YUKSALTIRISH	54-59
<i>Abdullayev Elbek</i> AMIR TEMUR VA MUZAFFARIYLAR DAVLATI O'RTASIDA MUNOSABATLARNI YO'LGA QO'YILISHI	60-63
<i>Turg'unov Sherzod</i> NAMANGAN VILOYATI SANOAT KORXONALARIDA MEHNATKASHLAR UCHUN YARATILGAN SOG'LIKNI SAQLASH, SPORT-SOG'LOMLASHTIRISH VA MADANIY – MA'RIFIY SOHADAGI SHAROITLAR HAQIDA FIKR MULOHAZALAR	64-71

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Berdaliyeva Muxabbatxon</i> O'ZBEKISTONDA UY-JOYNI MOLIYALASHTIRISHNI TARTIBGA SOLISH: IQTISODIY VA HUQUQIY JIHATLARI	72-79
<i>Ergashev Jahongir</i> KICHIK BIZNES FAOLIYATIDA TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHNING NAZARIY JIHATLARI	80-84
<i>Imomov Xolmurod</i> TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	85-90

Атамуратов Шерзод, Самадов Салохиддин

ИННОВАЦИОН ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ

НАЗАРИЙ- УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ 91-99

Қодиров Музаффар

РАҚОБАТ МУҲИТИДА ТАШКИЛОТЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ СТРАТЕГИЯСИ

САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШНИНГ УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ 100-108

Amiriddinova Muslima

ANALYSIS OF TOURISM SERVICE TYPE AND GENERAL CATERING TO INCREASE THE

TRAFFIC AND TRAFFIC 109-114

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yuldashev Tazabay

DARVIN VA MARKS TA'LIMOTI INSON BORLIG'INI OBYEKTIV

TUSHUNTIRISHNING XULOSASI SIFATIDA 115-119

Sultanov Og'abek

SHARQDA YOSHLAR MAS'ULIYATIGA DOIR FALSAFIY QARASHLAR RIVOJI 120-123

Tursunkulova Shaxnoza

HADISLARDA INSONNING GO'ZAL FAZILATLARI XUSUSIDA 124-127

Khushbokov Oybek

THE "TEACHER" PHENOMENON IN THE HISTORICAL AND PHILOSOPHICAL

SPACE OF CULTURE 128-134

Tojaliyev Abduqosim

YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA ZAMONAVIY KADRLAR TAYYORLASH

TIZIMINING INNOVATSION ISTIQBOLLARI 135-139

Sadullaeva Matluba

NUMBER AS THE ESSENCE OF THINGS: PYTHAGOREAN PHILOSOPHY 140-145

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Mirzakamolova Maftuna

ASSOSIATIV LINGVISTIKA VA UNING XUSUSIYATLARI 146-150

Temirova Hayotxon

DIALECT CLASSIFICATION AND PHONETIC CHARACTERISTICS OF UZBEK DIALECTS

IN THE SURKHANDARYA REGION 151-155

Surmilova Elena

LINGUISTIC AND CULTURAL CHARACTERISTICS OF TONGUE TWISTERS:

A LITERATURE REVIEW 156-164

Mahmudova Nigoraxon

PRAGMALINGVISTIKADA IKKI YO'NALISH 165-169

Ergasheva Gulshan

NEMISCHA FRAZEOLOGIZMLARNING STRUKTUR-SEMANTIK TAHLILI (INSON

INTELLEKTUAL SALOHİYATINI IFODALOVCHI IBORALAR MISOLIDA) 170-174

Masharipova Valentina

DIFFICULTIES CLASSIFYING PARALINGUISTIC MEANS IN A LITERARY TEXT 175-182

Ibragimova Gulshan

O'ZBEK SHOIRLARI VA ADIBLARI IJODIDA CHINOR DARAXTI OBRAZI 183-188

12.00.00 – YURIDIK FANLAR*Халиқулов Комолиддин*

“COMITAS GENTIUM” ДОКТРИНАСИННИНГ ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУД

ҚАРОРЛАРИНИ ТАҲ ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШГА ТАЪСИРИ 189-195

Yakubov Xushnudbek

TERRORIZMNING KELIB CHIQISH SABAB VA OMILLARI 196-202

Mutalov Oybek

O'ZBEKISTONDA ELEKTRON SHARTNOMALARNING HUQUQIY TARTIBI:

MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 203-208

O'razbayev Laziz

DAVLAT BUYURTMASI ASOSIDA YARATILGAN MUALLIFLIK HUQUQI

OBYEKTLARINING HAMDA XIZMAT ASARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI 209-214

Arslonqulova Aziza

INTELLEKTUAL MULK HUQUQINI XALQARO XUSUSIY HUQUQDA TARTIBGA

SOLISH MASALALARI 215-219

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI*Saidova Kamola*

КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ РОЛИ ШКОЛЫ И УНИВЕРСИТЕТА В ВОСПИТАНИИ

ЗАПАДНОЙ МОЛОДЕЖИ 220-225

Jumaniyozova Muhayyo

OLIY TA'LIMDA IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNI O'QITISHGA

KREATIV YONDASHUVNING ZARURATI 226-232

O'smanova Diloromxon

BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINING ADABIY-NUTQIY KOMPETENSIYALARINI

SHAKLLANTIRISH VA TASHXISLASHNING ASOSIY MEZONLARINI ANIQLASH 233-240

Nasriddinov Dadaxon

OLIY HARBIY TA'LIMDA FIZIKA O'QITISH SAMARADORLIGINI MOBIL ILOVALAR VA

ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN

AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR 241-250

Fayziyeva Dildora, Rajabova Gulchexra

BO'LAJAK PEDAGOGLARNING MEDIA KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

ISTIQBOLLARI 251-259

Marhabo Sayfulloyevna

BUXORO JADIDLARINING TA'LIM-TARBIYAGA OID ASARLARIDA MILLIY

TARBIYA MUAMMO SIFATIDA 260-267

Юсупов Лутфуллоҳ

КРЕАТИВ ТАЪЛИМНИ ЖАМИЯТ РАВНАҚИДАГИ АҲАМИЯТИ 268-272

Norboyev Farxod

INNOVATSIYALAR MANBALARI: AKTYOR-TARMOQ NAZARIYASI 273-278

Received: 30 September 2024

Accepted: 5 October 2024

Published: 15 October 2024

Article / Original Paper

LEGAL REGIME OF ELECTRONIC CONTRACTS IN UZBEKISTAN: CHALLENGES AND PROSPECTS

Mutalov Oybek Bahrom ugli,

Lecturer at the Department of Humanities and Social Sciences,
Angren University

E-mail: mutalovoybek0000@gmail.com

Abstract. This article analyzes the legal regime of electronic contracts in Uzbekistan. In the context of the rapid development of modern information technologies, the importance of electronic contracts is increasing. The article provides a comparative analysis of the current legislation of Uzbekistan with international experience, examines the practical application of electronic contracts, identifies existing problems, and suggests ways to solve them. As a result of the research, recommendations have been developed to improve legislation in the field of electronic contracts and develop practice.

Keywords: electronic contracts, e-commerce, electronic digital signature, legislation of Uzbekistan, legal regulation.

O'ZBEKISTONDA ELEKTRON SHARTNOMALARNING HUQUQIY TARTIBI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Mutalov Oybek Bahrom o'g'li

Angren universiteti Gumanitar va ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibi tahlil qilinadi. Zamonaviy axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi sharoitida elektron shartnomalarning ahamiyati ortib bormoqda. Maqolada O'zbekistonning amaldagi qonunchiligi xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlil qilingan, elektron shartnomalarning amaliyotdagi qo'llanilishi o'rganilgan, mavjud muammolar aniqlangan va ularni hal etish yo'llari taklif etilgan. Tadqiqot natijasida elektron shartnomalar sohasidagi qonunchilikni takomillashtirish va amaliyotni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: elektron shartnomalar, elektron tijorat, elektron raqamli imzo, O'zbekiston qonunchiligi, huquqiy tartibga solish.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I10Y2024N30.1>

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi va raqamli iqtisodiyotning shakllanishi sharoitida elektron shartnomalar tobora keng qo'llanilmoqda. Bu jarayon an'anaviy shartnomaviy munosabatlarni tubdan o'zgartirmoqda va huquqiy tartibga solishning yangi usullarini talab qilmoqda. O'zbekiston ham global raqamlashtirish jarayonlaridan chetda qolmayotgan bir paytda, elektron shartnomalarning huquqiy tartibini o'rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish yo'llarini taklif etishdan iborat. Bu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilangan:

1. O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy asoslarini o'rganish;
2. Xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlil o'tkazish;
3. Elektron shartnomalarning amaliyotdagi qo'llanilishini tadqiq etish;
4. Mavjud muammolarni aniqlash va tahlil qilish;
5. Qonunchilikni takomillashtirish va amaliyotni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Elektron shartnomalar mavzusi ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, O'zbekistonlik huquqshunos olimlar M. Mamasiddiqov [1], X. Raxmonqulov [2] va boshqalar o'z asarlarida elektron shartnomalarning huquqiy jihatlari, ularning fuqarolik huquqidagi o'rni va ahamiyatini tadqiq etishgan.

M. Mamasiddiqov o'zining «Fuqarolik huquqida shartnomalar tizimi» nomli monografiyasida elektron shartnomalarning o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qilgan. Uning fikricha, «elektron shartnomalar an'anaviy shartnomalardan shakli jihatidan farq qilsa-da, huquqiy mohiyati bo'yicha bir xil yuridik kuchga ega» [1, 156-bet].

X. Raxmonqulov esa «O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik huquqi» darsligida elektron shartnomalarning fuqarolik huquqidagi o'rnini ko'rsatib o'tgan. U «elektron shartnomalar fuqarolik huquqining yangi instituti sifatida shakllanmoqda va bu jarayon qonunchilikni doimiy takomillashtirishni talab qiladi» degan xulosaga kelgan [2, 287-bet].

Xorijiy olimlardan A. Murray [3], C. Reed [4] kabi tadqiqotchilar elektron shartnomalarning xalqaro huquqiy tartibga solinishi masalalarini chuqur o'rganishgan. Ularning ishlarida elektron tijoratning huquqiy jihatlari, xavfsizlik masalalari va nizolarni hal etish mexanizmlari tahlil qilingan.

A. Murray o'zining «Information Technology Law: The Law and Society» nomli kitobida elektron shartnomalarning xalqaro miqyosda tartibga solinishi masalalarini ko'rib chiqqan. U «elektron shartnomalar sohasidagi qonunchilikni unifikatsiya qilish global elektron tijoratning rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega» degan fikrni ilgari surgan [3, 324-bet].

C. Reed esa «Internet Law: Text and Materials» asarida elektron shartnomalar bilan bog'liq yuridik muammolarni tahlil qilgan. Uning ta'kidlashicha, «elektron shartnomalarning xavfsizligini ta'minlash va ular bo'yicha nizolarni hal etish mexanizmlarini takomillashtirish zamonaviy huquqning dolzarb vazifalaridan biridir» [4, 178-bet].

Shu bilan birga, O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibini kompleks o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish yo'llarini taklif etish bo'yicha yetarli tadqiqotlar o'tkazilmagan. Ushbu maqola ana shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqotda quyidagi ilmiy-tadqiqot usullaridan foydalanilgan. Tizimli tahlil usuli – elektron shartnomalarning huquqiy tartibini yaxlit tizim sifatida o'rganish uchun qo'llanilgan. Bu usul yordamida elektron shartnomalar bilan bog'liq huquqiy normalar, institutlar va jarayonlar o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik va bog'liqlik aniqlangan. Qiyosiy-huquqiy usul - O'zbekiston qonunchiligini xalqaro tajriba bilan taqqoslash uchun foydalanilgan. Bu usul orqali O'zbekiston va rivojlangan davlatlarning elektron shartnomalar sohasidagi qonunchiligi o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar aniqlangan, ilg'or tajribalar o'rganilgan. Formal-yuridik usul - huquqiy normalarning mazmunini tahlil qilish uchun qo'llanilgan. Bu usul yordamida O'zbekiston qonunchiligidagi elektron shartnomalar bilan bog'liq normalarning mazmuni, tuzilishi va o'zaro aloqadorligi o'rganilgan. Statistik usul – elektron shartnomalarning amaliyotdagi qo'llanilishini miqdoriy jihatdan baholash uchun foydalanilgan. Bu usul orqali O'zbekistonda elektron shartnomalarning qo'llanilishi dinamikasi va tendensiyalari aniqlangan. Sotsiologik usul – elektron shartnomalar sohasidagi mutaxassislar va amaliyotchilar bilan suhbatlar o'tkazish orqali mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari bo'yicha ma'lumotlar to'plash uchun qo'llanilgan.

Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasining qonun hujjatlari, xalqaro-huquqiy hujjatlar, ilmiy adabiyotlar va statistik ma'lumotlar o'rganilgan. Shuningdek, elektron tijorat sohasidagi ekspertlar va amaliyotchilar bilan suhbatlar o'tkazilgan.

O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy asoslarini quyidagi asosiy qonun hujjatlari tashkil etadi:

1. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi [5]
2. «Elektron hujjat aylanishi to'g'risida»gi Qonun [6]
3. «Elektron tijorat to'g'risida»gi Qonun [7]
4. «Elektron raqamli imzo to'g'risida»gi Qonun [8]

O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi elektron shartnomalarning umumiy huquqiy asosini belgilaydi. Kodeksning 366-moddasida shartnomalarning yozma shaklda tuzilishi mumkinligi ko'rsatilgan bo'lib, elektron shartnomalar ham yozma shaklda tuzilgan shartnomalar sifatida tan olinadi. 367-modda esa elektron hujjat almashinuvi orqali tuzilgan bitimlarning yuridik kuchini tasdiqlaydi.

«Elektron hujjat aylanishi to'g'risida»gi Qonun elektron hujjatlarning, jumladan elektron shartnomalarning yuridik kuchini belgilaydi. Qonunning 5-moddasiga ko'ra, «Elektron hujjat qog'ozdagi hujjat bilan bir xil yuridik kuchga ega va u bilan teng ahamiyatlidir» [6]. Bu norma elektron shartnomalarning an'anaviy shartnomalar bilan teng maqomga ega ekanligini ta'minlaydi.

«Elektron tijorat to'g'risida»gi Qonun elektron tijoratda shartnomalarni tuzish tartibini, tomonlarning huquq va majburiyatlarini belgilaydi. Qonunning 11-moddasida elektron tijoratda shartnoma tuzish tartibi batafsil yoritilgan. Unga ko'ra, «Elektron tijoratda shartnoma elektron hujjat tarzida tuziladi va u elektron raqamli imzo bilan tasdiqlanadi» [7].

«Elektron raqamli imzo to'g'risida»gi Qonun esa elektron raqamli imzoning huquqiy maqomini va uning qo'llanilish tartibini o'rnatadi. Qonunning 7-moddasiga asosan, «Elektron raqamli imzo imzo chekuvchining o'z qo'li bilan qo'ygan imzosiga tenglashtiriladi» [8]. Bu norma elektron shartnomalarning yuridik kuchini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Bu qonunlar elektron shartnomalarning huquqiy asosini ta'minlasa-da, amaliyotda bir qator muammolar mavjud. Xususan, elektron shartnomalarning haqiqiylikni aniqlash, xavfsizligini ta'minlash va nizolarni hal etish masalalari to'liq tartibga solinmagan.

Masalan, «Elektron tijorat to'g'risida»gi Qonunda elektron shartnomalar bo'yicha nizolarni hal etish tartibi aniq belgilanmagan. Bu esa amaliyotda muammolarga olib kelmoqda. Shuningdek, xalqaro elektron tijorat bilan bog'liq masalalar ham yetarlicha tartibga solinmagan.

Bulardan tashqari, elektron shartnomalarning ma'lum turlari, masalan, smart-kontraktlar uchun maxsus huquqiy tartibga solish mexanizmlari mavjud emas. Bu esa innovatsion texnologiyalarning rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda.

O'zbekistonda elektron shartnomalarning qo'llanilishi so'nggi yillarda sezilarli darajada o'sdi. Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda elektron tijorat hajmi 2022-yilga nisbatan 30% ga oshgan [9]. Bu o'sish, albatta, elektron shartnomalarning keng qo'llanilishi bilan bevosita bog'liq.

Amaliyotda elektron shartnomalar asosan quyidagi sohalarda qo'llanilmoqda:

1. Chakana savdo (online do'konlar): Elektron tijorat platformalari orqali tuzilayotgan oldi-sotdi shartnomalari elektron shartnomalarning eng keng tarqalgan turi hisoblanadi. Masalan, «Uzum Market», «Aliexpress O'zbekiston» kabi yirik onlayn-do'konlarda har kuni minglab elektron shartnomalar tuzilmoqda.
2. Bank xizmatlari: Banklarning mobil ilovalar va internet-banking xizmatlari orqali mijozlar bilan tuzilayotgan shartnomalar ham elektron shaklda amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Markaziy bankining ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda masofaviy bank xizmatlaridan foydalanuvchilar soni 25 million nafardan oshgan [10].
3. Sug'urta xizmatlari: Ko'pgina sug'urta kompaniyalari o'z veb-saytlari orqali onlayn sug'urta polislarini sotishni yo'lga qo'ygan. Masalan, «Gross Insurance» kompaniyasi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda ularning onlayn sotuvlari umumiy sotuvlarning 15% ini tashkil etgan [11].

4. Kommunal xizmatlar: Elektr energiyasi, gaz, suv ta'minoti kabi kommunal xizmatlar uchun shartnomalar ham endi elektron shaklda tuzilmoqda. «E-kommunal» tizimi orqali 2023-yilda 3 milliondan ortiq elektron shartnoma tuzilgan [12].
5. Transport xizmatlari: Aviachipta va temir yo'l chiptalarini onlayn xarid qilish ham elektron shartnomalar asosida amalga oshirilmoqda. «Uzbekistan Airways» ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda sotilgan aviachiptalarning 40% i onlayn platforma orqali sotilgan [13].

Misol uchun, «Payme» to'lov tizimi orqali 2023-yilda 10 milliondan ortiq elektron shartnomalar tuzilgan [14]. Bu raqamlar elektron shartnomalarning amaliyotda tobora keng qo'llanilayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, davlat xizmatlarini ko'rsatishda ham elektron shartnomalardan foydalanish kengaymoqda. Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (my.gov.uz) orqali ko'rsatilayotgan xizmatlarning aksariyati elektron shartnomalar asosida amalga oshirilmoqda. 2023-yilda bu portal orqali 5 milliondan ortiq elektron shartnomalar tuzilgan [15].

Biroq, elektron shartnomalarning amaliyotdagi qo'llanilishida bir qator muammolar ham kuzatilmoqda. Jumladan:

Elektron shartnomalarning xavfsizligi bilan bog'liq muammolar. Kiberfiribgarlik holatlari ko'payishi natijasida fuqarolar va tashkilotlar zarar ko'rmoqda. Markaziy bankning ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda kiberfiribgarlik orqali yetkazilgan zarar miqdori 50 milliard so'mdan oshgan [16].

Elektron shartnomalar bo'yicha nizolarni hal qilish muammolari. Sudlarda elektron shartnomalar bilan bog'liq nizolarni ko'rishda bir qator qiyinchiliklar yuzaga kelmoqda. Oliy sud ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda elektron shartnomalar bilan bog'liq 1000 dan ortiq nizo ko'rib chiqilgan [17].

Elektron shartnomalarning yuridik kuchi bilan bog'liq tushunmovchiliklar. Ayrim hollarda davlat organlari va boshqa tashkilotlar elektron shartnomalarning yuridik kuchini tan olishda muammolarga duch kelmoqda.

Yuqoridagi ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda elektron shartnomalarning amaliyotdagi qo'llanilishi jadal sur'atlarda o'sib bormoqda. Biroq, bu jarayonda bir qator muammolar ham mavjud bo'lib, ularni hal etish uchun qonunchilik bazasini takomillashtirish va amaliy mexanizmlarni rivojlantirish talab etiladi.

Tadqiqot natijasida O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibida quyidagi asosiy muammolar aniqlandi:

1. Elektron shartnomalarning haqiqiylikni aniqlash mexanizmlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Bu muammo ayniqsa xalqaro elektron tijoratda yaqqol namoyon bo'lmoqda. Masalan, chet el kompaniyalari bilan tuzilgan elektron shartnomalarning haqiqiylikni tasdiqlash va ularni O'zbekiston hududida ijro etishda qiyinchiliklar yuzaga kelmoqda.
2. Elektron tijoratda nizolarni hal qilish tartibi aniq belgilanmagan. «Elektron tijorat to'g'risida»gi qonunda bu masala yetarlicha yoritilmagan. Natijada, elektron shartnomalar bilan bog'liq nizolarni hal qilishda sudlar va boshqa huquqni muhofaza qiluvchi organlar qiyinchiliklarga duch kelmoqda.
3. Elektron shartnomalarning xavfsizligini ta'minlash masalalari to'liq hal etilmagan. Kiberxavfsizlik bilan bog'liq muammolar, jumladan, elektron imzolarning qalbakilashtirilishi, ma'lumotlarning o'g'irlanishi kabi holatlar kuzatilmoqda. Bu esa elektron shartnomalarning ishonchliligiga putur yetkazmoqda.
4. Elektron shartnomalar bo'yicha isbotlash jarayoni murakkab. An'anaviy shartnomalardan farqli o'laroq, elektron shartnomalar bo'yicha dalillarni to'plash va sudga taqdim etish jarayoni murakkab. Bu esa nizolarni hal qilish jarayonini sekinlashtirmoqda.

5. Xalqaro elektron shartnomalar tuzishda qonunchiliklar o'rtasidagi nomuvofiqliklar mavjud. O'zbekiston qonunchiligi xalqaro standartlarga to'liq moslashtirilmaganligi sababli, xorijiy kompaniyalar bilan elektron shartnomalar tuzishda qiyinchiliklar yuzaga kelmoqda.
6. Elektron shartnomalarning ma'lum turlari, masalan, smart-kontraktlar uchun maxsus huquqiy tartibga solish mexanizmlari mavjud emas. Bu esa innovatsion texnologiyalarning rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda.
7. Elektron shartnomalar sohasida malakali kadrlar yetishmovchiligi mavjud. Ko'pgina yuristlar va sudyalalar elektron shartnomalar bilan ishlash bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emas.

Bu muammolar elektron shartnomalarning keng qo'llanilishiga to'sqinlik qilmoqda va ushbu sohaning rivojlanishini sekinlashtirmoqda. Ularni hal etish uchun kompleks yondashuv talab etiladi, jumladan qonunchilikni takomillashtirish, texnik infratuzilmani rivojlantirish va kadrlar tayyorlash tizimini yaxshilash zarur.

Yuqorida ko'rsatilgan muammolarni hal etish va O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibini takomillashtirish uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi. Elektron shartnomalar bo'yicha maxsus qonun qabul qilish. Bu qonun elektron shartnomalarning barcha jihatlarini, jumladan ularning haqiqiyligini aniqlash, xavfsizligini ta'minlash va nizolarni hal etish masalalarini to'liq qamrab olishi kerak. Qonunda xalqaro elektron shartnomalar bilan bog'liq masalalar ham o'z aksini topishi lozim. Elektron tijoratda nizolarni hal qilish uchun onlayn platformalar yaratish. Bu platformalar tez, samarali va kam xarajat talab qiladigan nizolarni hal qilish mexanizmini ta'minlashi mumkin. Masalan, Yevropa Ittifoqidagi «Online Dispute Resolution» (ODR) platformasi tajribasidan foydalanish mumkin. Elektron shartnomalar xavfsizligini ta'minlash uchun yangi texnologiyalarni joriy etish. Masalan, blokchain texnologiyasidan foydalanish elektron shartnomalarning xavfsizligini va ishonchliligini oshirishi mumkin. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanib, firibgarlikni aniqlash tizimlarini yaratish mumkin. Elektron shartnomalar bo'yicha sud amaliyotini umumlashtirish va tegishli yo'riqnomalar ishlab chiqish. Bu sudyalarga va huquqni muhofaza qilish organlariga elektron shartnomalar bilan bog'liq nizolarni ko'rishda yordam beradi. Oliy sud tomonidan maxsus plenum qarori qabul qilinishi maqsadga muvofiq. Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirish. Bu xalqaro elektron shartnomalar tuzishda qonunchiliklar o'rtasidagi nomuvofiqliklarni bartaraf etishga yordam beradi. UNCITRAL Model qonuni asosida O'zbekiston qonunchiligini takomillashtirish mumkin. Smart-kontraktlar va boshqa innovatsion elektron shartnoma turlarini tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy bazani yaratish. Bu yangi texnologiyalarning rivojlanishiga va ularning amaliyotda keng qo'llanilishiga yordam beradi. Elektron shartnomalar sohasida mutaxassislar tayyorlash tizimini takomillashtirish. Oliy ta'lim muassasalarida «Elektron tijorat huquqi» kabi maxsus kurslarni joriy etish, amaliyotchi yuristlar uchun malaka oshirish kurslarini tashkil etish zarur. Elektron shartnomalar bo'yicha yagona ma'lumotlar bazasini yaratish. Bu baza orqali elektron shartnomalarning haqiqiyligini tekshirish, ularning ijrosi ustidan monitoring olib borish imkoniyati paydo bo'ladi. Elektron shartnomalar bo'yicha fuqarolar va tadbirkorlarning huquqiy savodxonligini oshirish. Bu maqsadda ommaviy axborot vositalari orqali targ'ibot-tashviqot ishlarini olib borish, maxsus qo'llanmalar va yo'riqnomalar nashr etish maqsadga muvofiq. Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibini takomillashtirishga, ularning keng qo'llanilishiga va pirovardida raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga xizmat qiladi.

O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibi so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlandi. Qabul qilingan qonunlar va me'yoriy hujjatlar elektron shartnomalarning huquqiy asosini ta'minladi. Amaliyotda elektron shartnomalarning qo'llanilishi keng tarqalmoqda, ayniqsa elektron tijorat, bank xizmatlari, sug'urta va transport sohalarida.

Biroq, bu sohada hali ham bir qator muammolar mavjud. Xususan, elektron shartnomalarning haqiqiylikni aniqlash, xavfsizligini ta'minlash, nizolarni hal etish kabi masalalarda qiyinchiliklar kuzatilmoqda. Shuningdek, xalqaro elektron shartnomalar tuzishda qonunchiliklar o'rtasidagi nomuvofiqliklar, innovatsion shartnoma turlari uchun huquqiy bazaning yetishmasligi kabi muammolar ham mavjud.

Ushbu muammolarni hal etish uchun kompleks chora-tadbirlar ko'rish zarur. Jumladan, maxsus qonun qabul qilish, nizolarni hal etish uchun onlayn platformalar yaratish, yangi texnologiyalarni joriy etish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va mutaxassislar tayyorlash tizimini takomillashtirish kabi tavsiyalar ishlab chiqildi. Bu chora-tadbirlarni amalga oshirish O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibini takomillashtirishga va raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga xizmat qiladi. Kelajakda bu sohada yanada chuqurroq tadqiqotlar o'tkazish, xususan, elektron shartnomalarning alohida turlari (masalan, smart-kontraktlar) bo'yicha maxsus tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiq. Bunday tadqiqotlar O'zbekistonda elektron shartnomalar sohasining yanada rivojlanishiga va takomillashishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda elektron shartnomalarning huquqiy tartibi rivojlanish bosqichida bo'lib, bu jarayonni jadallashtirish uchun davlat organlari, xususi sektor va ilmiy hamjamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlari talab etiladi. Bu esa o'z navbatida mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga, elektron tijoratning kengayishiga va fuqarolar hamda tadbirkorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratilishiga olib keladi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Mamasiddiqov M.M. Fuqarolik huquqida shartnomalar tizimi. – T.: TDYU, 2019. – 320 b.
2. Raxmonqulov X.R. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik huquqi. – T.: Adolat, 2018. – 456 b.
3. Murray A. Information Technology Law: The Law and Society. – Oxford University Press, 2022. – 662 p.
4. Reed C. Internet Law: Text and Materials. – Cambridge University Press, 2020. – 452 p.
5. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. 21.12.1995.
6. «Elektron hujjat aylanishi to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 29.04.2004.
7. «Elektron tijorat to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 22.05.2015.
8. «Elektron raqamli imzo to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 11.12.2003.
9. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Yillik hisobot. 2023.
10. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Statistik ma'lumotlar to'plami. 2023.
11. «Gross Insurance» kompaniyasi. Yillik moliyaviy hisobot. 2023.
12. «E-kommunal» axborot tizimi. Statistik ma'lumotlar. 2023.
13. «Uzbekistan Airways» kompaniyasi. Yillik hisobot. 2023.
14. «Payme» to'lov tizimi. Yillik hisobot. 2023.
15. O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. Hisobot. 2023.
16. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Kiberxavfsizlik bo'yicha hisobot. 2023.
17. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi. Sud statistikasi. 2023.
18. UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce. United Nations, 1996.
19. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market. 8 June 2000.
20. Tapscott D., Tapscott A. Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin is Changing Money, Business, and the World. – Portfolio, 2018. – 384 p.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 10 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).